

**BILBAO BIZKAIA KUTXA – EUSKALTZAINDIA.
PREMIOS LITERARIOS / LITERATURA SARIAK, 1958-2003**

Bilbo, egoitza, 2004-XII-02

2004ko abenduaren 2an, *Bilbao Bizkaia Kutxa – Euskaltzaindia. Premios Literarios / Literatura Sariak, 1958-2003* izeneko liburua aurkeztu zen Euskaltzaindiaren egoitzan. Liburua Aitor Arana idazleak prestatu du, Ricardo Badiola laguntzaile izan duela. BBK Fundazioaren eta Akademiaren arteko lankidetzari esker argitaratu da eta aurkezpenean, bi erakunde hauen ordezkariak izan ziren: Gorka Martinez, BBK-ren Fundazioko burua, Jean Haritschelhar, euskaltzainburua, Joserra Bilbao, BBK-ren Elebitasun Zerbitzburua eta, haiekin batera, Aitor Arana, egilea.

BBK-k eta Euskaltzaindiak antolatzen dituzten literatur sariak 45 urte bete dituztela aitzakia hartuta, literatur sarien historia jasotzen duen liburua ar-

gitaratzea egoki ikusi zuten bi erakundeek. Gorka Martinezek esan zuen bezala, «memoria egin behar dugu eta lehendabizi, 1958. urtea oso urte zaila izan zela gogoan izan behar dugu: zaila, askatasunaren ikuspuntutik ikusita, eta zaila ere euskararentzako. Horregatik, proiektu hauek guztiak aurrera ateratzeko, euren askatasuna eta dirua arriskuan jarri zituztenak ere badirela gogorarazi behar dugu».

Historia jaso behar zen, beraz, eta holaxe egin da liburu honetan. Aitor Arana egileak azaldu zuen liburuan zer aurkituko dugun:

Bost sariei izena ematen dieten euskal literaturako bost autore ezagunen biografia –Txomin Agirre, Felipe Arrese Beitia, Toribio Altzaga, Mikel Zarate eta R. M. Azkue– eskaintzen da liburuan, sari bakoitzari dagokion atalaren atarian. Ondoren, beti kronologikoki ordenatuta, urtez urte sari bakoitza jaso duten idazlanen informazioa ematen da, informazio hori denboraren joanak galarazi ez digunean, hau da, agiriak galdu ez direnean edo jaso gabe geratu ez direnean. Sari eta alor bakoitzeko epaimahaien osaera, urte bakoitzean aurkeztutako idazlanen kopurua edo sarien diru kantitatea bezalako datuak ematen dira aurrenik sistematikoki. Jarraian, idazlan sarituen laburpena eta iruzkina irakur daitezke. Edizio argitaratuen argazki bana ere jarri da, liburuaren apaingari.

IZEN HANDIAK LITERATURAN

Informazioa Euskaltzaindiaren *Euskera* agerkaritik eta BBKren artxibotik jaso da nagusiki, baina baita komunikabideek bere garaian emandako albisteetatik ere. Izen ezagun ugari agertzen dira irabazleen artean eta hala azpimarratu zuen Jean Haritschelharrek:

Sari horiek arrakasta handia izan dute eta dute, idazle askok parte hartu baitute eta saridunen artean agertzen baitira idazle ezagunak: Txillardegia, Eusebio Erkiaga, Jon Etxaide, Txomin Peillen, Gotzon Garate, Augustin Zubikarai, Xabier Lete, Martin Ugalde, Mikel Zarate, Jon Kortazar eta bertze.

Liburua elebiduna da eta BBK Fundazioaren eta Jean Haritschelhar euskaltzainburuaren hitzaurreak irakur daitezke. Gogoeta sakona egiteko hasiera urratsa izan daiteke ere, eta hala adierazi zuen Joserra Bilbaok:

Ez dakit nik momentu hau den egokiena azterketak egiteko, edo hobeto izango den bost urte itxarotea, sariketa hauen 50. urteurrenera arte, liburu hau berrargitaratzeko eta gaur egun katalogo antzekoa dena, saiakera bihurtzeko eta hausnarketa egiteko. Ea bost urte barru, 50. urteurrenean, ahalegintxo bat egiten dugun eta liburu hau berrargitaratzen dugun, hutsune batzuk osatuz eta batez ere, hausnarketa eta azterketa eginez, urte horietan euskal literatur sariketa hauek zelako gora-beherak izan eta zelako bideak jorratu dituzten jakiteko.

BBK - EUSKALTZAINDIA SARIAK LIBURUAREN AURKEZPENA

Egoitza, 2004-XII-01

*Jean Haritschelhar,
euskaltzainburua*

Jaun Andereak, egun on.

Ongi etorri egoitza honetan bildua den jende guzietan, liburu hau daukagularik eskuetan *BBK eta Euskaltzaindia sariak* deritzana, 45 urteren historia kontatzen duela.

Gero eta gehiago ikusten da ekonomiak sustatzen dituela kultura eta hizkuntza gure Euskal Herrian, izan dadien Hegoaldean ala Iparraldean. Egia da Hegoaldea izan dela eredu diru-laguntzetan. Adibidez badu orain 45 urte harremanetan sartu zirela Bilbao Bizkaia Kutxa eta Euskaltzaindia, literatura sariak sortuz, bakoitzak ematen zuela berea, Kutxak diruz hornituz saridunak eta lanak argitaratuz, Euskaltzaindiak aldiz hautaketak eginez etortzen ziren lanen artean.

Ez dezagun ahantz 1958. urtean garaia frankismo garaian beraz, lotarik atzartzen dela euskal literatura eta oldar berri bat sortzen ari dela. Izan ere, utzirik alde batera Iparraldea, Hegoaldean udaberria balitz bezala lore xumeak jalgitzen dira: *Egan, Karmel, Anaitasuna, Jakin, Euskera, Zeruko Argia...* aldizkariak denak, eta ere argitaletxeak: Itxaropena, Kuliska sorta eta Auñamendi...

Duela kasik mende erdi bat euskal literaturaren sustatzeko sortzen dira literatura sariak edozein literaturak dauzkan eremuak hartzen dituela, lau izen ospetsu hautatuz: eleberriarentzat Txomin Agirre, olertiarentzat Felipe Arrese Beitia, antzertiarentzat Toribio Alzaga, eta geroago sortua saiakerarentzat Mikel Zarate. Azkenik gazteentzat, idazle berriei bidea idekitzeko nola ez hauta Resurrección Maria Azkue, lehenbiziko euskaltzainburua.

Holakorik ez zen izanen ez balute bere garaian lan egin sari horien sortzeko, gogoan ditudala Roberto Gereño, Bizkaiko Aurrezki Kutxa-ren zuzendari nagusia, Alfonso Irigoien zena, orduan idazkariordea zela, bai eta ere, bide nabar Jon Manzisidor jauna, Jose Luis Lizundia eta bertze.

Derragun ere arrakasta haundia ukan dutela eta badutela sari nagusi horiek, idazle askok parte hartu baitute eta saridunetan agertzen baitira idazle ezagunak, nahas-mahas: “Txillardegi”, Eusebio Erkiaga, Jon Etxaide, Txomin Peillen, Gotzon Garate, Augustin Zubikarai, Xabier Lete, Martin Ugalde, Mikel Zarate, Jon Kortazar... denok deitura ezagunak euskal literaturan.

Baina, iragana utziz, goazen geroari buruz, sekulan baino gehiago sendotuz jadanik dauzkagun harremanak, iraunkorrak izan daitezen eta segi dezaten hasi lana behar den itxura eta hornidura emanez lau sari nagusiei, ahanzi gabe idazle gazteen sustengua, horiek baitira euskararen eta euskal literaturaren geroa.

Azkenik nahi nuke eskerrik beroenak eskaini ene ondoan dauden BBK-ko Fundazioaz arduratzen diren Gorka Martinez eta Jose Ramon Bilbao jaunnei, segi dezagun elgarrekin luzaz hain ederki hasi den lana, bai eta ere me-rezi dituzte eskerrik bizienak Aitor Arana eta Rikardo Badiola jaunek, haien bilketa lana eta taiuketari esker agertzen baita egun aurkezten dugun liburu eder hau.

BBK - EUSKALTZAINDIA SARIAK LIBURU AURKEZPENA

Egoitza, 02-XII-2004

Gorka Martínez

Estamos hoy ante un hecho importante para nuestra literatura, importante porque hay una historia que pensábamos que había que contar, que estaba por hacer y en este momento, cuando tenemos plenamente consolidados los premios literarios BBK-Euskaltzaindia y otras publicaciones en euskara, por parte sobre todo de las generaciones jóvenes, se suele tener tendencia a no acordarse de que no siempre todo ha sido así. Por eso creo que es necesario refrescar la memoria y recordar que el año 58 era un año difícil; era un año difícil para las libertades y era un año difícil para el euskara. Y acordarse de que en aquel momento hubo personas que arriesgaron su libertad, su dinero muchas veces, por sacar adelante todos estos proyectos. Éste es el primer punto que habría que considerar y es de justicia reconocer todo esto.

Por otra parte, también se trataba de poner un poco de orden en toda la historia de los premios, porque precisamente por estas circunstancias difíciles de esos años de la dictadura, ha habido momentos y publicaciones que no se situaban muy bien, que no conocíamos con seguridad, teníamos también lagunas en algunos años, incluso por no saber si el concurso se había realizado o no.

Entonces nos pusimos manos a la obra la Academia y la BBK. Se encargó hacer un trabajo de investigación a Aitor Arana; Aitor Arana desbrozó los archivos de Euskaltzaindia, los de la BBK, todo lo que encontró por todas partes, hasta conseguir terminar su trabajo. De él se desprendía que ha habido más de 80 autores premiados, que entre ellos está toda la élite de nuestra literatura actual, me refiero a 80 escritores, sin contar a los premios actuales Azkue, juveniles e infantiles.

Una vez obtenido el estudio nos planteamos realizar la publicación y decidimos que fuera bilingüe, porque también nos parecía importante dar a conocer, tanto a la comunidad castellano parlante de nuestro País, como a los castellano parlantes de otros lugares, toda la labor realizada a lo largo de to-

dos estos años y la importancia artística desde el punto de vista literario de las obras premiadas.

Creo que al final el libro cumple con creces su finalidad y, de todos modos, será el público y todos vosotros quienes juzgaréis si está bien hecho, si hay cosas mejorables, aunque creo que se ha realizado a conciencia.

Por último, sólo me queda pasar al capítulo de los agradecimientos y habría que agradecer en primer lugar a Aitor Arana su magnífico trabajo de investigación, agradecer también a los autores de todos estos años, tanto a los premiados, como a los no premiados, su participación y el empeño que han puesto; por supuesto, a las personas de los distintos jurados que han participado durante todo este tiempo. Y por último también quería destacar a dos personas, que sin ellas estos premios no serían lo que han sido, uno es el tristemente fallecido Jose Mari Larrarte y el otro Leopoldo Zugaza que está aquí entre nosotros, este titán de la cultura vasca tanto en el terreno literario, como en otros muchos al que nuestra sociedad tanto debe, y cómo estas cosas hay que decirlas públicamente. Eskerrik asko, Leopoldo. Por supuesto, y para terminar, a todas las personas de la Academia, a sus distintos presidentes y en concreto a Jean Haritschelhar, presidente actual, que ha creído plenamente en los premios, los ha apoyado, los ha difundido y prueba de ello es que estamos aquí hoy. Nada más. Eskerrik asko.

BBK-EUSKALTZAINDIA LITERATURA SARIAK 1958-2003

Bilbo, 2004-XII-02

Aitor Arana

Gauza jakina da Bilbao Bizkaia Kutxa izen horrekin sortu zenetik Euskal Herrian zaharrena den euskal literaturako saria lankidetzan babesten eta bultzatzen dutela Aurrezki Kutxa honek eta Euskaltzaindiak. BBK bera 1990ean sortu zen lehenagoko Bizkaia Aurrezki Kutxaren eta Bilbo Aurrezki Kutxaren bateratzearen eraginez. Ez du horrek esan nahi, ordea, BBKren eta Euskaltzaindiaren lankidetzaren ordutikoa denik: askozaz zaharragoa da, Akademiak *Txomin Agirre* lehiaketa bideratzeko babesa izan baitzuen Bizkaia Aurrezki Kutxaren eskutik, 1958tik hasita. Lehenago ere izan ziren biek babestutako sariketak, baina zalantzarik gabe euskaldunen gogoan ongien gordetzen dena *Txomin Agirre* izenekoa da.

Txomin Agirre eleberri saria, ordea, ez zen luzaroegi izan bakarrik. *Felipe Arrese Beitia* Saria sortuko zen gerora olerki alorrean, *Toribio Alzaga* Saria antzerkian geroago, eta *Mikel Zarate* Saria saioan, luzamendu handirik gabe. Gainera, 1991tik aurrera, ordua arte helduentzat izandako *R.M. Azkue* Saria gaztetxoentzako ipuin eta olerki alorretako sari bihurtu zen. Harrezkero, bost sari hauek urtero-urtero gauzatu eta eskaini ahal izan dira, esan bezala, BBKren eta Euskaltzaindiaren lankidetzari esker.

Honen guztiaren berri jaso daiteke Euskaltzaindiaren Bilboko egoitzan aurkeztu den *BBK-Euskaltzaindia literatura sariak. 1958-2003* liburuan. Eta, oro har, liburu honen helburua bost sari garrantzitsu eta ezagun hauen nondik norakoen berri ematea bada ere, ez da hori bertan aurki daitekeen informazio bakarra. Dagoeneko berrogeita bost urte bete dituen sariketaren berri emateaz gain, saritu eta argitaratu diren egileen eta euren idazlanen aurkezpen txukuna egiten zaigu bertan.

Liburua elebiduna da –euskaraz eta gaztelaniaz– eta egitura sinplea du irakurlearen kontsulta edo irakurketa errazteko asmoz. Bost sariei izena ematen dieten euskal literaturako bost autore ezagunen biografia eskaintzen da liburuan, sari bakoitzari dagokion atalaren atarian. Ondoren, beti kronologikoki ordenatuta, urtez urte sari bakoitza jaso duten idazlanen informazioa ematen da, informazio hori denboraren joanak galarazi ez digunean, hau da, agiriak

galdu ez direnean edo jaso gabe geratu ez direnean. Sari eta alor bakoitzeko epaimahaien osaera, urte bakoitzean aurkeztutako idazlanen kopurua edo sarien diru kantitatea bezalako datuak ematen dira aurrenik sistematikoki. Jarraian, idazlan sarituen laburpena eta iruzkina irakur daitezke. Edizio argitaratuen argazki bana ere jarri da, liburuaren apaingarri.

Orain artean deskribatu dugunak liburuaren muina eta hezurdura osatzen ditu, baina «Sarrerako» hitzak irakur daitezke horrez gain eta, garrantzitsua goa dena, Jean Haritschelhar euskaltzainburu jaunaren «hitzaurrea».

Liburuaren atzealdean, berriz, eta dagoeneko aipatu dugun muinaren ondoren, helduentzat diren lau sarietan urtetik urtera irabazle azaldu diren egileen biografiak ere topatuko dira. Azkenik, egile hauen beraien aurkibide onomastikoa ere kontsulta daiteke.

Liburua eta beraren ezaugarriak alde batera utzita, ezin aipatu gabe utzi lan honen eta, azken batean, BBK-Euskaltzaindia sarien alde gizatiarra: sarien antolatzaileak, epaimahaikideak, eta idazlanen egileak. Asko dira berrogeita bost urteotan sari hauen aitzakian Euskaltzaindiaren egoitzatik igaro diren egileak, laurogeitik gora bai: batzuk ezezagunak zaizkio irakurleari, beste asko ezagunak ditu, eta idazle profesionalak ere badira tartean. Ezinezkoa da he-

men denak aipatzea eta, horregatik, agian arrasto handiena utzi dutenak aipa genitzake hemen, hori egiteak beti ekarri ohi duen arriskuarekin.

Egile onak eta ahantzezinak aipatzen hasita, ezin ahaztu Augustin Zubikarai eta Martin Ugalde. Bi hauek *Txomin Agirre* eta *Toribio Altzaga* sariak jasotakoak izateaz gain, aurten joan zaizkigu eta bihoakie gure gomutarik bihotzekoena. J. L. Alvarez «Txillardegia», Txomin Peillen, Patri Urkizu, Jon Kortazar eta Xipri Arbelbide, besteak beste, sari hauek merezi izan dituzten egileak dira. Egileen alorrera etorri garenez, aipa dezagun –bitxikeria moduan eta jaiotza dataren arabera emanik– nortzuk diren literatura sariketa hauetan gehien saritu diren egile helduak: Txomin Peillen, Patxi Ezkiaga, Aitor Arana eta Xabier Mendiguren dira, hurrenez hurren. Epaimahaikideen lan eskergaitza ere ez da ahaztu behar, eta eskerrak eman behar zaizkie garai zailetan literatura sari hauek aurrera modu duinean eramaten lan eskerga egin duten gizon-emakume guztiei. Hala biz.